

Försprång till salu

Skolan kan ses som en tävling där försprång kan köpas för pengar. Men det är inte säkert att den som betalar vinner i längden.

Det kom ett brev till mig som mamma till en fjortonåring: "Skaffa dig ett stort försprång inför årskurs 8!" Ett annat företag frågar: "Förtjänar dina barn det bästa?" Och ett tredje lovar att ge "...all den tid, engagemang och kunskap som inte alltid finns i en aktiv familjs vardag".

Det handlar om läxhjälp. I en tid med snäva vardagsmarginaler, stigande ungdomsarbetslöshet och hård konkurrens om attraktiva utbildningar finns plötsligt ett stort antal företag som erbjuder studiestöd till barn och ungdomar och deras föräldrar. I och med skatteavdraget för hushållsnära tjänster, som omfattar läxhjälp till grundskolebarn, har branschen växt snabbt.

Företagen utmålar skolan som en tävling där ett barn som har det väl förspänt hemma ändå riskerar att halka efter därför att föräldrarna inte har tid och kraft att traggla spanskaglosor, nöta in räknemetoder och pusha fram ambitiösa egna arbeten i fysik och kemi. Det är tydligt att målgruppen är en välbeställd och tidspressad medelklass. Och hur skulle den kunna vara en annan när priset är 200 kronor i timmen - efter skatteavdrag?

Läxor i sig är problematiska. De fyller visserligen en funktion genom att de lär eleverna att ta eget ansvar - men de kan samtidigt fungera segregerande. Barn som har högutbildade föräldrar får ofta mer hjälp med läxorna. Om det ska finnas läxor ska det därför också finnas läxhjälp, helst i skolans egen regi men annars genom någon ideell organisation, något som till exempel Röda korset erbjuder på många håll i landet.

För om läxhjälpen kostar pengar är det självklart att läxornas segregande effekt förstärks.

Så tänker jag först, men sedan tänker jag om. I sin bok *Jämlikhetsanden* visar de brittiska hälsoforskarna Kate Pickett och Richard Wilkinson på det sociala arvets betydelse för elevers prestationer. Att barn till högutbildade föräldrar oftare skaffar sig en högre utbildning, och därmed i de flesta fall en högre inkomst, beror enligt forskarna på att de har tillgång till böcker och tidningar hemma och - viktigast! - på att deras föräldrar engagerar sig i deras utbildning. Att köpa sig fri från sina ungars läxläsning är inte att engagera sig, tänker jag.

När läxhjälp får kosta pengar naggas också den offentliga finansieringen av skolan i kanten. Särskilt när läxhjälpen, som på skolorna inom Viktor Rydbergs gymnasium, erbjuds av ett företag inom samma privatskolekoncern. Och det har betydelse inte bara för de familjer som berörs utan också för samhället. Pickett och Wilkinson visar att en offentligt finansierad skola, som i Sverige, står i direkt samband med små inkomstskillnader och stor jämlikhet. Och jämlikhet leder - det är vad forskarna bevisar med sin bok - till större välbefinnande inte bara för dem som har det sämst i ett samhälle utan även för de rika.

Läxbranschens tillväxt är ett symptom på en ökad acceptans för att göra business av sådant som egentligen är mellanmänsklig omtänksamhet. Men det är, inser jag, egentligen inte möjligt. För när en vuxen hjälper ett barn med läxorna handlar det inte bara om kunskapsförmedling utan också om umgänge, gemenskap och omsorg. Det finns en värme i mina minnen av hur min pappa lärde mig Smala fru Glugal, en minnesramsa för att komma ihåg hur monosackarider bygger upp disackarider, eller av hur jag och min kompis Malin tillbringade alla söndagar sista terminen i trean på gymnasiet

böjda över andra världskriget i våra historieböcker. Skulle vi ha fakturerat varandra?